

Kovara Kurdirnameyê ya Navnetewî
Uluslararası Kurdirname Dergisi
International Journal of Kurdirname

Uluslararası Kurdirname Dergisi
Sayı: 1 Kasım 2019

International Journal of Kurdirname
Issue: 1 November 2019

NÊRÎNÊN SEREKE ÊN WERGIRTINA ZIMÊN
MAJOR VIEWS OF THE LANGUAGE ACQUISITION
Esat ŞANLI*

Kurte

Armanca vê xebatê nixandina nêrînen sereke ên li ser wergirtina zimên e û di vê mijarê de, ku em di derbarê wê de kêmtir dizanin, ji xwendevanan re dayîna nêrîneke gelemperî ye. Qasî teoriyên di derbarê çêbûna zimên de di derbarê fêrbûna zimên û wergirtina wî de jî gelek teorî û rêbaz hatine pêşvebirin. Ji wan teoriyên sereke ên ku di vê xebatê de li ser wan hatiye seknandin ên Skinner, Piaget, Bruner û Chomsky nin. Em dikarin van teoriyan wekî teoriyên ku dibêjin melekeya wergirtinê pişt re tê girtin û ya Chomsky ku dibêje ji jidayikbûnê ve mirov xwediyê vê melekeyê ye dabeş bikin. Ji bo nixandina van teoriyan di xebata destê we de rêbaza deskriptîv hat tetbîqkirin. Derdikeve holê ku derbarê pêvajoya wergirtina zimên de hê zelalbûneke bi tevahî tune û zêdebûna teoriyên di derbarê wergirtina zimên de nîşan dide ku ev mijar dê di nîqaşên warê zimannasiyê de, dê di paşerojê de jî bibe yek ji mijarên navendî.

Peyvên kild: Kana Zimên, Wergirtina Zimên, Zimannasî, Teorîyên Wergirtina Zimên

Abstract

The aim of this study is to evaluate the main views on the language acquisition topic and present the readers an overall perspective on this process which we know a little about it. It can be seen that as much as the theories on the origin of language, there is a considerable amount of research on how the language is learnt and acquired. The main ones of these theories which have been discussed in this paper belong to Skinner, Piaget, Bruner and Chomsky. These views can be categorized as the view which claims that we acquire the language over the time, especially with the influence of outside on the one hand and that of Chomsky which claims that the language acquisition feature is coded in our brain, hence human has got it from the birth on the other hand. In this paper, to analyse these views the descriptive method has been applied. In conclusion, it's been observed that there is no a satisfactory result on the topic despite the studies on that topic and this subject is going to be one of the fundamental topics of the linguistics discussions in the future.

Key words: The Origin Of Language, Language Acquisition, Linguistics, Theories On The Language Acquisition

Destpêk

Xebatên di derbarê wergirtina zimên de di van salên dawî de gelekî zêde dibin (Pica, 2005: 1). Li gel vê jî em dikarin bêjin valahiyeke mezin di vê beşa zimannasiyê de di zimanê Kurdî de heye. Ewên ku di vê mijarê de hatine nivîsandin jî bi giranî li ser gelo zimanê dayîkê

* Xwendekarê Doktora Li Beşa Çand û Zimanê Kurdî ya Zanîngeha Dicleyê, esatsanli84@gmail.com

an jî yê biyanî çawa tê wergirtinê disekinin ango li ser teoriyan wêdatir li ser metodên wergirtinê disekinin. Hindik be jî bi mebesta tijîkirina valahiya xebatên li ser vê mijarê yên zimannasiyê yên bi Kurdî; di vê xebata destê we de hewl tê dayîn ku bi awayekî gelemperî ji bo meraqdarên zimannasiyê û bi taybetî jî ji bo Kurdên ku di vê warê de xebatan dikin ramanekê gelemperî ya li ser mijarê bê dayîn. Dibe ku ev xebat di nasandina teoriyên sereke yên vê mijarê de ji xebatên ku dê di vî warê de bêt amadekirin re perspektîfeke fireh bide qezenckirin.

Di vê xebata destê we de bi giranî rêbaza deskriptîv (agahîdar) hatiye tetbîqkirin. Lewra em dikarin bêjin ku ji nêrîn an jî analîzên şexsî yên nivîskar zêdetir giranî ji ravekirina agahiyên di derbarê teoriyên sereke re hatiye dayîn. Piştî dayîna fikrên sereke yên di derbarê mijarê de çî nêrînên nivîskar çî jî fikrên dijber an jî piştewanan hatine parvekirin. Her çend fikra ku xwe dispêre fêrbûna piştî jidayîkbûnê û mirov wekî hebûnek ku bi demê re hêdî-hêdî tiştan fêr dibe - lewra ziman jî tê de - hebe jî li hemberî vê fikrê fikra Chomsky ya beriya jidayîkbûnê hemû mirovên cihanê xwedî melekeyên xwezayî yên fêrbûna zimanan in û forma bingehe a zimên di mejiyê mirovan de ji xwe heye (Nath, 2010:4), wekî fikreke alternatîf der dikeve pêş. Lê dema em bala xwe didin di van salên dawî de li hemberî fikrên Chomsky ên di derbarê mijara wergirtina zimên de jî nerazîbûn hene. Ev rexne bi giranî li hemberî yek-alî nêrîna Chomsky tê. Lewra bi ramana xwe ya xwezayî Chomsky bandora derdorê hema-hema tune dihesibîne ku ev tunehesibandin jî bingeha rexneyên li hemberî teoriya wî ne. Di van salên dawî de wekî fikreke sêyem a alternatîf ku xwe zêdetir dispêre xebatên teknîkî di wê baweriyê de ye ku mirov hin taybetmendiyên wergirtina zimên ji jidayîkbûnê digire û yên din jî bi demê re fêr dibe. Di berawirdkirana van ramanên li ser wergirtina zimên de teoriya ku wekî alternatîfa sêyem derketiye pêş roj bi roj zêdetir di nav xebatkarên zimannasiyê de berbelav dibe.

Teoriyên Wergirtina Zimên

Wergirtina zimên (language acquisition) ku di van salên dawî de bûye qadeke berbiçav a xebatên zimannasiyê bi kurtasî wekî *pêvajoya ji aliyê zarok ve wergirtina zimanê dayikê* (Trask, 2007: 131) tê pênasekirin. Zimannasê îngilîz David Crystal di xebata xwe ya bi navê *An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages* de çarçeveya pênaseya wergirtina zimên hinek jî firehtir dike û vê pêvajoyê bi du astan dinirxîne. Li gorî Crystal ev pêvajoyê hem pêvajoya destpêkê ya wergirtina zimên a zarokan di xwe de diheve û hem jî wekî referansekê duyemîn zimanê ku dê di pêvajoyên paşerojê de (zimanê duyemîn an jî zimanê biyanî) bihê fêrbûn di xwe de diheve (Crystal, 1992: 5). Îroj her çend xala navendî ya xebatên wergirtina zimên, pêvajoya wergirtina zimên a zarokan be jî di heman demê de di hejmara xebatên derbarê pêvajoya wergirtina zimanê duyemîn an jî zimanê biyanî de jî zêdebûneke berbiçav heye. Di vê mijarê de di serî de em dikarin Werner Leopold bi bîr bin. Lewra xebata wî ya ji çar cildan a ku hê keça wî 8 hefteyî bûye û şûn de dengê wê not kirine, bitaybetî pêvajoya du salên ewil ê keça wî di xwe de diheve. Leopoldê ku cilda ewil a vê xebata wî ya ji çar cildan di sala 1939'an de hat weşandin, bi xebata xwe ya ku navê wê dibuhire ji bo zanîna wergirtina zimên û fêrbûna zimên detayên girîng pêşkêş dike (Fasold-Linton 2006: 206, 207).

Qasî pirsê gelo kana zimên çî ye, pirsên wekî ziman bi hawayekî nepenî di mejiyê mirovan de hatiye kodkirin an pişt re tê wergirtin, ger pişt re tê wergirtin ev bi çî hawayî pêk tê; hê jî çend pirsên nîqaşên zimannasiyê ne ku bersivên wan nehatine dayîn. Ger em bibêjin wergirtina zimên, bitaybetî jî piştê ku deng hatin qeydkirin û di warê norolînguîstîkê de pêşveçûn çêbûn ji asta mijareke talî ya zimannasiyê derket, bû yek ji mijarên bingehe ên

zimannasiyê dê ev nirxandineke şaş nebe. Ji hêla dinê ve belavbûna xebatên wergirtina zimên tenê bi şiyana qeydkirina dangan re sînordar nine. Lobên mejî yên ku di pêvajoya bikaranîna zimên û wergirtina wî de rol dilîzin êdî bi amûrên teknolojikî di taqîgehên de tî çavdêrîkirin û analîzîkirin. Em dikarin bibêjin ev faktor jî dibin sebeb ku di derbarê pêvajoya wergirtina zimên de em bibin xwedî daneheviyeke biewletir.

Wekî berê jî hatibû ravekirin ku di derbarê wergirtina zimên de gelekî teorî hatine vegotin. Li şûna ku em li ser wan hemûyan yek bi yek bisekinin em dê di vê xebatê de teoriyên berbiçav binirxînin. Ji van teoriyan yek jê teoriya libatî (behaviourist theory) ya Burrhus Frederic Skinner e, yek jê teoriya binyadî (constructivist theory) ya Jean Piaget e, yek jê teoriya hevbandoriya civakî (social interactionism theory) ya Jerome Bruner e û herî dawî jî teoriya xwezayî (nativist theory) ya Noam Chomsky e.

Berîya ku em nêrîna libatî ya Skinner parve bikin divê em di derbarê têgiha „tabula rasa“ ku tê wateya *mejiyê pitikê yê ku hê tu bandorek li ser wî çê nebûye* de agahiyê kurt pêşkêş bikin. Li gorî vê têgiha feylesof John Locke mejiyê mirovan di destpêkê de „tabula rasa“ ango „lehweyekî vala“ ye. Li gorî vê nêrînê tu ramanê ku bi zayînê bi me re tê tune û em tiştên li derdorê li gorî tecrubeyên xwe yên ku em bi demê re tecrube dikin werdigirin. Lewra li gorî vê teoriya wergirtina zimên a ku ji ser vê ramanê şêkil girtiye ziman bi saya zexta derdorê û bi pihêtkirina erênî tê fêrbûn. Skinner di dema xebata xwe ya bi navê *Libata Devkî (Verbal Behavior)* de qût dide kevokekê, ji lebatên kevokê yê ku bi demê re wergirtiye bi rê dikeve û di navbera pêvajoya ewil a wergirtina zimên û tecrube ya lebatiyê de tîkiliyêk datîne. Skinnerê ku di heman demê de îdîa dike ziman di encama pêvajoya berteka hişyarker a bixelat (stimulus-response-reward) de tê wergirtin, di pêvajoya wergirtina zimên de balê dikişîne li ser giringiya teqlîdê û dibêje ku di navbera tiştên ku li derdora me ne û libatên me yên devkiyan de tîkiliyêk heye û ev tîkilî xwe di pêvajoya wergirtina zimên de jî nîşan dide. Di heman demê de li gorî Skinner paraleliya devkî (verbal parallel) bi xwe olana ango dengvedana libatê ye. Lewra wergirtina resen a gencineya devkî, bi gotineke dinê wergirtina zimanekî nû, û olana libatê ya axîfêr di pêvajoyêke piştî libatan a guhdar de bicih tê. (Skinner, 1957: 29, 125, 381). Bikurtasî em dikarin bêjin ku li gorî vê nêrînê wergirtina zimên encameke pêvajoya teqlîda devkî ya libatên derdorê û bixelatkirina zarokan a ji bo vê teqlîdê ye.

Nêrîna duyemîn a ku di derbarê gelo mirov zimên çawa werdigirin de derdikeve pêş teoriya binyadî ya Piaget e. Ji bo Piaget fêrbûn pêvajoyêke tîkildarê pêşveçûnê ye ku di nav vê pêvajoyê de guherîn, xwe-avakirin û sazîkirin hene ku her yek ji van xwe dispêrin fêrbûnên ku berê hatine tecrube kirin. (Tavakoli 2012: 84) Li gorî vê teoriyê wergirtina zimên li gorî rêbazên fêrbûnê yên pitikan pêşve dere. Dema ku Piaget pêvajoya wergirtina zimên îzeh dike di navbera *zimanê xwenavend* (ego-centric language) û *zimanê civakîbûyî* (socialized language) de cudabûneke diyar dike, vê pêvajoyê di bin sernavê her du qonaxên navderbasbûyî de dinirxîne. Ji van qonaxan di ya ewil de, ku navê vê qonaxê zimanê xwenavend e, axaftina zarok ji bo xwe ye (Piaget, 1926: 9, 10). Li gorî vê nêrînê emrê zarok çendî mezintir dibe, zarok ji dinêya ku berê xwe wekî navenda wê didîtin dûr dikeve û tev li dinêya civakî ya derdora xwe dibe û bi vê awayî zimanê wî/wê jî dibe zimanekî civakî.

Piagetê ku li hemberê teoriya libatî der dikeve, di vê ramanê de ye ku zarok di pêvajoya geşbûna wergirtinê de ji hin qonaxên ku her ku diçin kompleksbûna wan zêdetir dibe derbas dibin (Piaget, 1926: 53) û ew di heman demê de pêvajoya geşbûna wergirtinê ya zarokan di bin çar qonaxan de disenifîne. Di pêvajoya ewil a van qonaxan de, ku qonaxa seh-motor

(sensorimotor stage) e, pitik (navbera 0-2 salî) bi tecrubeyên xwe yê sehî yê ku bi rêya libatên xwe yê fîzîkiyan tecrube kirine dikin ku wateyêk bidin dinêya derdora xwe. Di qonaxa duyemîn de, ku qonaxa beriya fonksiyonê ye, zarok (navbera 2-7 salî) dinêya derdora xwe bi gotin û hêmayan tîne zimên. Di qonaxa sêyemîn a bi navê qonaxa fonksiyoneliyê ya şênber de zarok (navbera 7-11 salî) di navbera bûyerên şênber de mentiq bi rê ve dibe û di navbera bûyeran de pêwendî datîne. Zarok di vê qonaxê de êdî fêrê qaydeyan bûye. Di qonaxa dawî de, ku ev qonaxa wekî qonaxa fonksiyonê ya formel tê binavkirin, takekesê/a ku êdî gihiştîye balixiyê (11 salî û şûn de) di têgihiştina rewşan de digihîje asteke têr û di derbarê paşerojê de dest bi fikirîna dike. Bikurtasî em dikarin bêjin ku Piaget, axaftina zarokan wekî xwenavend û civakîbûyî di bin du beşan de disenifîne. Pêvajoyê, ji axaftina xwenavend ve ber bi axaftina civakîbûyî dere. Piştî ku axaftina xwenavend winda dibe û axaftina civakîbûyî şûna wê digire xwenavendbûnê ji holê radibe (Yücel, 2014: 1).

Di derbarê mijarê de teoriya sêyemîn a ku em dê li ser bisekinin ya Jerome Bruner e ku wekî teoriya hevbandoriya civakî (social interactionism theory) tê zanîn. Li gorî vê teoriyê hevbandoriyên ragihanî ji bo wergirtina zimên ferz in. Ev nêrîn xwe dispêre teoriya fêrbûna civakî ya Bruner. Li gorî teoriya navbihurî wergirtina zimên di encama hevbandoriyên jiyana rojaneyê de derdikeve holê û ev faktor di heman demê de rê ji pitikan re vedike ku bikaribin bikaranîna zimên pêşve bibin. Em dikarin bêjin ku ev teorî zêdetir hêla fonksiyonel a zimên derdixîne pêş. Ango li gorî vê ramanê pitik ji bo ku bikaribe bibe parçeyêkê civakê ziman fêr dibe. Zimannasê navdar Ferdinand de Saussure jî di xebata xwe ya bi navê Dersên Zimannasiya Gelemperî (*Course de Linguistique Générale*) de balê dikişîne li ser hêla civakîbûnê ya wergirtina zimên û dibêje “ziman di nav civakê de, di mejiyê her takekesê/a wê civakê de wekî hevgerîneke şopan dijî û ziman wekî ferhengê e ku hemû mînakên wê yê heman ango wekhev ji her takekesê/a civakê re hatiye parvekirin (Vardar, 1985: 22).

Wekî xuya dibe ev nêrîna Saussure pişt dide teoriya Bruner a wekî *ji bo pitik bibe parçeyêkê civakê zimên werdigire*. Lewra parnegirtina ji wan peyvên hemanan ihtîmaleke mezin ji bo pitikê de di nav civakê de, di paşerojê de dibe sedema hin pîrsgerîkan. Nexwe Bruner di berhema xwe ya bi navê Axaftina Zarok (*Child's Talk*) de tîne zimên ku piraniya pêvajoya wergirtinê ya pitikan ji bo bicihanîna pêwistiyên wan e û hê ji roja ewil ve pitik qaydeyên derdora xwe têdigihîje (Bruner, 1983: 24-25). Ji ber vê yekê em dikarin bêjin ku wekî teoriya Skinner li gorî teoriya hevbandoriya civakî jî di navbera wergirtina zimên, teqlîdkirina pitikan a derdora xwe û tîkiliyên civakî yê ku bi demê re komplîketir dibin de pêwendiyêke xurt heye. Di heman demê de Bruner di xebata xwe ya navderbasbûyî de balê dikişîne li ser sê pêwindiyên wergirtina zimên a zarokan. Ew van pêwindiyên jî wekî hevoksazî, semantîk û kirdarînasî (pragmatics) ya zimên binav dike. Li gorî wî ji ev her sê beşên zimên her yekê wan girêdayî hevdu ne, ji hev serbixwe ninin. (h.b. :18).

Di derbarê mijara wergirtina zimên de yek ji teoriyên girîng ên ku derdikeve pêş jî ya zimannasê navdar Noam Chomsky a bi navê teoriya xwezayî ye. Di bingeha vê teoriyê de teoriya gramera gerdûnî ya Chomsky heye (Trask, 2007: 312) ku li gorî vê teoriyê mirov di xala wergirtina zimên de ji jidayikbûnê ve xwedî hin melekeyên hevpar in. Bi vê nêrîna xwe Chomsky li hemberê nêrîna Skinner a ku dibêje wergirtina zimên ji derdorê çêdibe derdikeve. Li gorî teoriya xwezayiyê zarok zimanê ewil tenê bi guhdarîkirina mezinên xwe yê derdorê fêr nabe. Wergirtina zimên a esil a zarokan ji melekeya sazkirina hevokên gramatîk a ku bi hemû mirovan re heye tê. Li gorî Chomsky ji aliyê zarok ve di ewqas demêke kin de fêrbûna

zimên, ji bilî melekeya wergirtina zimên a ku ji jidayikbûnê ve tê, bi tu awayekî dinê nikare bihê îzehkirin. Nexwe li gorî wî mirov dikarin hevokên ku berê qe nebihîstine bi awayekî rêkûpêk tê bigîhin û saz bikin (Cook-Newson 1996: 77).

Bêguman wekî gelekî teoriyên navdar ên zimannasiyê li hemberî vê teoriyê jî rexne hatine kirin. Li gorî rexnegirên vê teoriyê her çend aşkere ye ku zarok tenê bi rêya teqlîdê nikarin zimên werbigirin jî ev rastî bi serê xwe têr nake ku mirov îdîa bike û bêje melekeyeke wan a xwezayî ya wergirtina zimên heye. Sedema ewil a rexnekirinê zimannasî yê li hemberî teoriya wergirtina zimên a Chomsky ew e ku teoriya wî hem hêlên civakkî û hem jî hêlên derûnî yê mirovan piştguh dike (Guðlaugsdóttir, 2016: 21). Chomsky li hemberî rexneyan teoriya xwe wiha diparêze "...Gelek mirov îdîaya ku dibêje ziman ji jidayikbûnê tê red dikin lê ew nikarin bersiv bidin vê îdîayê. Sedema ku ew nikarin bersivê bidin vê îdîayê ew e ku tu wateya tezê wan tune. Tu rêyek ku ew bersiv bidin van îdîayan tune. Eger hûn bêjin 'ziman tiştê ku ji jidayikbûnê tê nine' wê demê hûn tu cûdabûnê naxînin navbera neviyê min, kevirekî an jî kîvroşkekî." (Bayırlı, 2014: 59) Li gel vê parastina Chomsky jî ji xebatên ku li qada çapgeriya lîngûîstîkê (linguistic typology) tên kirin fêr dibe ku teoriya Chomsky a gramera gerdûnî ji bo têgihiştineke gelemperî ya zimên têrê nake. Pirsgirêka vê teoriyê ya yekem ew e ku li ser hindik zimanan sekiniye û bitaybetî jî xwe dispêre tespîtên li ser zimanê Îngilîzî. Ya duyem xebatên di demên dawî de hatine kirin nîşan didin ku qasî ku di vê teoriyê de tê îdîakirin ziman ne xwedî qalibên hevpar in. Çendî li ser pir zimanan xebat tên kirin, ewqas der dikeve holê ku qalibên wan jî hev cûda ne. (Evans-Green 2006: 56) Li ser van argumanan em dikarin bêjin ku teoriya Chomsky jî ji bo îzehkirineke temam a wergirtinê têr nake.

Her çend xebatên wergirtina zimên a pitikan ên ku di salên dawî de hatine kirin nîşan didin ku pitik di cudakirina dangan de xwedî melekeyeke mezin in jî, wekî rexnegirên Chomsky jî dibêjin, hin melekeyên mirov ên têkildarî zimên ên ku ji dema jidayikbûnê ve tên têr nakin ku em bêjin ev meleke bi tevahî bi wergirtina zimên re têkildar in. Nexwe mirov nikare bêje faktorên derdorî yê ku pitik di dema mezinbûnê de rastê wan tên û wan tecrube dikin faktorên negirîng an jî diyarker ninin. Li gel ku zimannas Chomsky di xebata xwe ya bi navê *Ziman û Heş* (Language and Mind) de li hemberî rexneyên zimannas Hilary Putnam ên di derbarê teoriya wî de bersiv dide jî bi gotina "Ger di bingeha wergirtina zimên de gramereke gerdûnî heye, ev faktor problema wergirtinê qe nebe bi awayekî qismî çareser dike" (Chomsky, 2006: 164) qebûl dike ku di teoriya wî de hin beşên netemamkirî hene, ango pirsên ku nehatine bersivandin hene.

Encam

Wiha xuya ye ku her çend her çar teoriyên ku behsa wan hat kirin di encama hin ceribandin û lêkolînan de derkevin holê jî dawî li nîqaşa li ser mijara wergirtina zimên neanîne, lewra ev nîqaş hê jî berdewam dike. Di çarçeveyeke firehtir a analîza her çar teoriyên sereke ên jorîn de em dikarin bêjin ku pêvajoya wergirtina zimên bi yek dema jiyana mirovan re sînorkirin an jî vê pêvajoyê sedî sed bi xwedîbûna melekeyên xwezayî yê wergirtinê ve girêdan îzaha vê pêvajoyê zehmettir dike. Divê ev pêvajo wekî pêvajoyeke yekpar na, lê wekî pêvajoyeke pir-alî bê nirxandin. Li gel ku melekeyên me yê xwezayî yê fêrbûn an jî wergirtina zimên hebin jî ev meleke bi xwe têrê nake ku em vê pêvajoya dûr û dirêj ronî bikin.

Di nêrînên zanyar Skinner de li ser mijarê fikra ku der dikeve pêş ev e ku di wergirtina zimên de rola sereke teqlîdkirin dilîze. Mirov derdorê teqlîd dikin û bi vî awayî ziman wer digirin. Li şûna teqlîdê zanyar Piaget di pêvajoya wergirtina zimên a mirovan de rêbaza fêrbûnê

ya zarokan der dixîne pêş û îdîa dike ku zarok bi mezinbûnê re ji navendîtiyê xilas dibe û dibe beşeke civaka derdorê û pêvajoya wergirtinê ji ser vê ramanê îzeh dike. Li gel van teoriyan zanyar Bruner di pêvajoya wergirtinê de wekî faktora bingeyên ne teqlîdkirina Skinner û ne jî pêvajoyên xwenvendîtî û zimanê civakî ya Piaget bicih dike, li gel ku di rola civakbûna zimên de hin xalên hevbeş bi Piaget re parve bike jî, dibêje wergirtin bi saya civakbûna zarokan pêk tê, ango faktora civakbûnê dike bingeha wergirtina zimên. Li gorî Bruner dema mirov di jiyana xwe ya rojaneyê de didin û distînin, ev danûstendin bi xwe re têkilîyên ku wergirtina zimên ferz dikin tînin, ji ber vê yekê di bingeha wergirtina zimên de civakbûn heye. Wekî tê dîtin hin cûdahî di navbera van sê teoriyan de hebin jî hemû vê pêvajoyê wekî pêvajoyek ku bi demê re çê dibe dinirxînin. Ew wekî Chomsky îdîa nakin ku ji xwe melekeya wergirtinê di mejiyê mirovan de kodkirî ye û di pêvajoya wergirtinê de rola bingehîn ew faktor dilîze. Li hemberî fikra Chomsky ew dibêjin ku wergirtin pişt re ji sedemên cûda-cûda çê dibe. Ji aliyê dinê ve em dikarin bêjin hin xebatên ku rola melekeyên xwezayî nîşan didin, yê wekî nasîna dengên ên pitikan, ku hin taybetmendiyên bi çêbûna mirov re tînin jî hene û Chomsky ne xwedî argumanên lewaz e. Lê ev bihêzbûna argumana Chomsky nayê wê wateyê ku em bikaribin bêjin mirov bi melekeya wergirtinê ku di mejiyê wî/wê de hatiye kodkirin tê dinê.

Dema mirov li teoriyên jorîn ên di derbarê wergirtina zimên dinêre baştir dibîne ku ev mijar çiqas mijareke berfireh e. Carna ev teorî di asta tezatbûnê de xwedî nêrînên cuda ne, wekî teoriya libatî ya Skinner û teoriya xwezayî ya Chomsky. Ji çar teoriyên ku di xebatê de derbas bûn her sê yên pêşîn bi giranî wergirtina zimên bi faktorên derveyî ve girê didin; lê teoriya xwezayî ya Chomsky pêvajoya wergirtinê wekî pêvajoyek ku di mejiyê mirovan de kodkirî ye dinirxîne, ango bi faktorên hundirî ve girê dide. Bikurtasî em dikarin bêjin ku nîqaşa bingehîn a li ser mijara wergirtina zimên di navbera nêrîna ku dibêje em ji jidayikbûnê ve xwedî melekeya wergirtina zimên in û ya ku dibêje em bi demê re dibin xwediyê vê melekeyê de çêdibe. Dema em tevliheviya mijarê bigirin ber nezer xuya ye ku dê di paşerojê de jî di navbera zimannasan de nîqaşên li ser wergirtina zimên berdewam bikin.

ÇAVKANÎ

- Bruner, J. (1983). *Child's Talk Learning to Use Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Chomsky, N. (2006), *Language and Mind* (ç. 3.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Chomsky, N. (2014), *Dilin Mimarisi*. (İ. K. Bayırlı, Wer.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Connor-Linton, R. W. (Ed.). (2006). *An Introduction to Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cook, V. J., Newson, Mark (1996). *Chomsky's Universal Grammar* (ç. 2.). Oxford: Blackwell.
- Crystal, D. (1992). *An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages*. Oxford: Blackwell.
- Evans, V., Green, M. (2006). *Cognitive Linguistics An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Piaget, J. (1926). *The Language and Thought of the Child*. (M. Warden, Wer.) Londra: Edinburgh Press.
- Saussure, F. d. (1985). *Genel Dilbilim Dersleri*. (B. Vardar, Wer.) Ankara: Birey Toplum.

Skinner, B. F. (1957). *Verbal Behavior*. (R. M. Elliot, Ed.) New York: Appleton Century Crofts (ACC).

Tavakoli, Hossein. (2012). *A Dictionary of Language Acquisition*. Tehran: Rahnama Press.

Trask, R. L. (2007). *Language and Linguistics The Key Concepts*. (P. Stockwell, Ed.) New York: Routledge.

Çavkaniyên Dîjîtal

Guðlaugsdóttir, E. B. (2016). di dîroka 27, 09, 2019 de ji adresa <https://skemman.is/bitstream/1946/24426/1/Erla%20Bj%C3%B6rk%20Gu%C3%B0laugd%C3%B3ttir.pdf> hat girtin.

Nath, Baiju K. (2010). di dîroka 07, 11, 2019 de ji adresa <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED512896.pdf> hat girtin.

Pica, T. (2005, 01 01). *Second Language Acquisition Research and Applied Linguistics*. University of Pennsylvania. di dîroka 07, 11, 2019 de ji adresa http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1033&context=gse_pubs hat girtin.

Yücel, D. M. (2014). *Dil Gelişimi*. di dîroka 06, 09, 2019 de ji adresa <https://www.dmy.info/dil-gelisimi/> hat girtin.